

EDGAR LAWRENCE
DOCTOROW:

Regénykék az édeni Amerikából

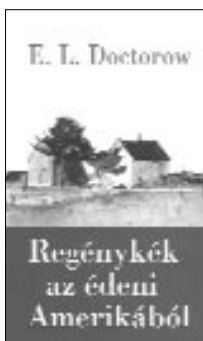
„[...] amikor elhajtottam, volt két Visám, két MasterCardom meg két Amexem, az egyik közülük Arany. [...] Passzítottam az egyik jogosítványomat, gyakoroltam az aláírást, és aztán elaludtam a másik ágyban, arra gondolva, milyen nagyszerű ez az ország” – mondja Lester, a *Wilson baba* narrátora. A nagyszerű ország természetesen Amerika, amit a novelláskötet különösen magyarított címe rögtön el is árul. „Regénykék” helyett azonban hosszabb-rövidebb elbeszélések kapunk (szám szerint ötöt), melyek ha nem is mérhetőek Doctorow legismertebb munkájához, a *Ragtime*-hoz, ahhoz talán hozzájárulhatnak, hogy ne csak az utóbb említett mű jusson eszünkbe (mintegy pavlovi módon) a kitűnő amerikai szerző nevének hallatán.

És hogy miért olyan nagyszerű (esetleg „édeni”) ország Amerika? Elbeszélőnk szerint azért, mert itt pár dollár ellenében nem csupán hamis hitelkártyákra és új papírokra, de új személyiségre is játszva szert tehet az ember. Az önazonosság, az identitás elvesztése vagy felcserélése

a többi novellában is rendre visszaköszön. Míg a *Wilson baba* párocskájá afféle *action gratuit* révén válik gyermekrablóvá, addig a *Ház a préri szélén* rejtélyes asszonya jóval sötétebb céloktól vezérelve utazik államról államra, lakcímet és nevet cserélve. Szintén Amerika tágas terei teszik lehetővé a *Jolene élete* címszereplője számára, hogy tíz év alatt annyi életet éljen, amennyi négy-öt halandónak is elég volna – hiába érné be az elrontott házasságaiból menekülő lány egyetlen normális élettel. A *Walter John Harmon* szereplői

pedig egy autószerelőből lett profétának köszönhetik új identitásukat, amelyhez oly makacsul ragaszkodnak, hogy amikor fény derül vezetőjük kétes üzemeire („Krisztust is elítélték [...], de nem azért, mert svájci bankszámlája volt”), ők hitük megerősítését látják ebben a „gyönyörű paradoxonban”.

A tudatos szerkesztés igen jól tesz Doctorow kötetének. Az elbeszélések ugyanis nem elég könnyedek ahhoz, hogy pusztán kikapcsolódásként olvassuk őket, annyira viszont nem tűnnek fajsúlyosnak (legalábbis első pillantásra), hogy elemző figyelemmel forduljunk feléjük. Bűn bűnhődés nélkül és bűnhődés bűn nélkül – ha csak annyi derülne ki a *Regénykékből*, hogy időnként az édeni Amerika is pokollá válhat, az nem

szolgálna különösebb meglepetéssel. Ezt már Edgar Allen Poe óta tudjuk. A felvonultatott figurák közös gyökértelensége azonban összefogja a széttartó történeteket, nem kis mértékben gazdagítva az egyes novellák értelmezési lehetőségeit.

Aki egyetért Umberto Ecoval abban, hogy a „legmetafizikusabb” irodalmi műfajok egyike a detektívtörténet, annak érdemes külön figyelmet fordítania a kötet záró darabját jelentő *Halott gyerek a rózsakertben* című írásra. Az öregedő FBI-ügynök nyomozásának fordulatai végül elvezetnek ugyan egyfajta „megoldáshoz”, mégsem kínálnak semmiféle megoldást hősünk valódi dilemmájára. Hiába tudjuk ugyanis a választ arra a kérdésre, „Ki a tettes?”, amíg nem tudjuk arra: „Ki vagyok én?” A szokatlan terrorcselekmény elkövetőjére rá lehet mutatni mint konkrét személyre, az utóbbi kérdésben szereplő „én” viszont ellenszegül az efféle leleplezésnek. Molloy ügynök vizsgálódása tehát, akárcsak Doctorow-é, végső soron lezár(hat)atlan marad. Ez pedig arra enged következtetni, hogy egy olyan kérdéssel állunk szemben, amelyre semmivel sem könnyebb választ találni Amerikában, mint Magyarországon vagy bárhol a világon.

PÁPAY GYÖRGY

(Fordította M. Nagy Miklós,
Novella Könyvkiadó, Budapest, 2004,
144 oldal, 1590 Ft)

NÉMETH GÁBOR:

Zsidó vagy?

A kiadói fülszöveggel ellenkezve úgy gondolom, hogy Németh Gábor kisregénye egyáltalán nem provokatív, sokkal inkább meditatív mű. Az előbbi jelző a regény címére vonatkozóan talán releváns, a rövid szövegben azonban semmiféle „kihívó” részletet, fél sor nem sok, anynyit sem találtam. Az persze lehetséges, hogy az olvasók többségét az egész könyvön végigkíséri a mű címe. Annál is inkább, mert Európa e tájékán – s persze hogy nem csak Magyarországon – úgy másfél évtizede létezik, pontosabban másfél évtizede tehető föl újra ilyenféle kérdés. Persze – így – nem föltehető. Vagy hát nem egész’ illendő azt kérdezni: meleg, zsidó, roma, leszukus... etc. vagy? S ennek nem föltétlen csak az az oka, hogy ez kinek-kinek a legszemélyesebb magánügye. De talán az is, hogy Európa e tájékán tulajdonképpen két generáció, a háború túlélői, illetve az őket követő első generáció sem társadalmi, sem szűk családi körben nem beszélt erről. A „téma” – a származás, a vallás, a „hogyan éltük túl” – maga volt az, „amiről nem beszélünk”, a tabu emblémája.

„Nyilván nem csinálják direkt rosszból a gyerekkort” – írja Németh Gábor. S a válasz: persze hogy nem. A gyerekkor, ha megrohad, ha